

Žil jsem s cizím jménem. Jako špion

MF DNES odkrývá minulost špiona Václava Jelínka, který žil v Anglii jako Holanďan Erwin van Haarlem

V České republice žije jeden z nejzáhadnějších špiónů světa z dob studené války. Celý svět zná jen jeho krycí jméno: Erwin van Haarlem. Kdo je tento muž ve skutečnosti?

Praha - Když se před šestnácti lety zhroutil komunistický režim, většina lidí listopad 1989 slavila a vyšla do ulic. Václav Jelínek z pražských Kunratic byl v té době ve Velké Británii v jednom z nejtěžších vězení na ostrově Wight a pád železné opony ho zaskočil a svým způsobem i zklamal. Byl to totiž špion, jehož komunistická tajná policie vyslala v sedmdesátých letech jako „nelegála“ do Anglie.

Nelegál je ve špiónáži terminologický člověk, jenž bez diplomatického krytí, obvykle pod smyšleným jménem žije v cizím státě a získává tam tajné nebo velmi důležité informace, které pak zašifrovaně posílá do své rodné země.

Jelínek byl „politický“ špion – dostal za úkol dostat se do těsné blízkosti královské rodiny a získávat informace z britského parlamentu. Jelínek se k vrcholným politikům Velké Británie, Spojených států amerických a Izraele dostal a informace o jejich aktivitách posílal do Prahy. Odtud ihned putovaly do centrály KGB do Moskvy.

Když se však zeptáte jakéhokoli odborníka na špiónážní problematiku nebo se podíváte do odborné literatury, nikde se o Václavu Jelínkovi nic nedozvíte. Tento muž totiž žil ve Velké Británii jako Holanďan Erwin van Haarlem. A pod touto identitou ho také znají badatelé i odborníci na tajné služby.

To, že ve skutečnosti jde o Václava Jelínka z pražských Kunratic, nebylo dosud zveřejněno.

Podplukovník Václav Jelínek alias špion Erwin van Haarlem se rozhodl promluvit o své minulosti v knize, která právě teď přichází na trh. Kniha se jmenuje Český špion Erwin van Haarlem.

„Ve Velké Británii jsem jako Er-



TEHDY ERWIN VAN HAARLEM... Tento muž byl pro celý svět znám jako špion Erwin van Haarlem. FOTO: ARCHIV

win van Haarlem působil od roku 1975 a své poslání jsem úspěšně plnil až do dubna 1988. Teprve pak mě zatkla britská policie a o rok později mě soud poslal za špiónáž na deset let do vězení,” vypráví Jelínek.

„Je to velká ryba“

Britské tajné služby však nebyly schopny zjistit, jak se zadržený špion van Haarlem ve skutečnosti jmenuje a co přesně ve Velké Británii dělal. „Když mě v dubnu 1988 zatkl, požádal jsem je, aby vyřídili jeden vztek: „Zavolejte na československé velvyslanectví a řekněte jim, že Er-

win van Haarlem byl zatčen“, říká Václav Jelínek.

Byl to vůbec první případ u trestního soudu Old Bailey, kdy byl někdo odsouzen, aniž bylo známo, jak se jmenuje. To přiznal i sám soudce Simon Brown při závěrečné řeči. „Erwine van Haarleme, vstaňte. Oslovuji vás tímto jménem, i když jsem přesvědčen, že nebylo vaše při narození. Nemám nejmenších pochyb, že jste oddaný, disciplinovaný a vynalézavý špion a rovněž nemám pochyb, že kdybyste nebyl chycen, tak byste v budoucích letech udělal cokoli, co by od vás vaše československé řídicí orgány požadovaly, jakkoliv



... DNES VÁCLAV JELÍNEK. Dnes už pod svým skutečným jménem Václav Jelínek žije v Česku. FOTO: MAFA – DAN MATERNA

škodlivé by to mohlo být našim národním zájmům. Rozhodnutí tohoto soudu je, že půjdete do vězení na 10 let, a já doporučuji, abyste byl po odpykání tohoto trestu deportován z této země. Můžete jít,” prohlásil 3. března 1989 soudce Brown.

Proces s van Haarlemem byl tehdy v Anglii velmi sledovaný. Avšak i britský tisk přiznal, že skutečná identita van Haarlema je oříšek. „Rudému agentu Erwinu van Haarlemovi začal včera desetiletý trest a jeho pravé jméno je stále záhadou. Špion, který nikdy nebyl, si vzal své tajemství do temné cely. Když byl tento nonšalantní špion odváděn do vězení, je-

den zdroj z britské špiónáže přiznal: „My stále nevíme, kdo tenhle muž opravdu je. Jisté je jen jedno: byla to opravdu velká ryba,” napsal v březnu 1989 britský deník The Sun.

Držel 40 dní hladovku

Podplukovník Jelínek odmítal prozradit svou identitu i ve vězení, i když mu britská tajná služba nabízel, a pokud s nimi bude spolupracovat, bude volný a získá možnost pracovat pro jejich tajnou službu. Ani pád železné opony v roce 1989 ho nezměnil.

„Byl jsem připraven ve vězení

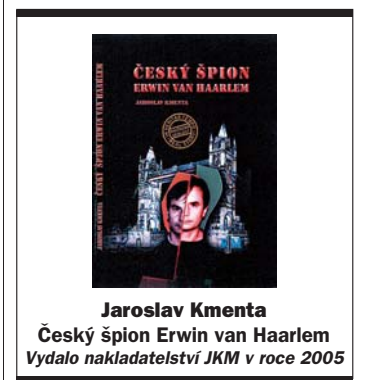
buď vydržet, nebo tam zemřít.“ vzpomíná Jelínek. A to se téměř i stalo. V roce 1992 držel hladovku a po čtyřiceti dnech, kdy už byl na pokraji smrti, ho zachránil tehdejší šéf československé rozvědky generál Radovan Procházka. Identitu van Haarlema Britům odtajnil a požádal je, aby ho pustili na svobodu.

„Informace týkající se vaší skutečné identity a vaší činnosti byly pro úzký okruh britské kontrarozvědky na příkaz politických činitelů ČSFR z naší strany odtajněny. Po jistou dobu jsme jak já, tak britská strana vysoce hodnotili vaše profesionální chování. Setrávat v tom i nadále při zarytém zapírání by však bylo z vaší strany nesmyslné a pro Brity, znalé skutečnosti, i provokativní,” napsal 20. února 1992 Procházka svému podřízenému Jelínkovi do vězení na Isle of Wight.

„Nelegál“ Erwin van Haarlem byl pak tajně deportován do Prahy v dubnu 1993 a s rozvědkou se definitivně rozešel.

V Česku se o tom nikdo nedozvěděl a vůbec poprvé se o něm objevily zmínky v českých novinách až v roce 1996, když do Prahy přijel známý britský spisovatel Nigel West. Ten poskytl zdejšími novinami dobový snímek van Haarlema a sliboval si od toho, že se mu van Haarlem ozve a sepiše s ním paměti.

Václav Jelínek, který v té době pracoval jako tlumočnick v bance, se mu však neozval a nikomu nesvěřil tajemství svého života. To udělal až nyní. **JAROSLAV KMENTA**



Deset let se stýkala se synem, a přitom to byl nastrčený špion

Praha - Po třiceti letech odloučení objala Johanna van Haarlem svého syna Erwina a byla šťastná. Myslela si, že našla své dítě, které viděla naposledy na sklonku druhé světové války. Jenže český špion Erwin van Haarlem plnil rozkaz svých nadřízených. Za syna této Holanďanky se jen vydával.

Když komunistická rozvědka v šedesátých letech vymýšlela, pod jakými legendami by posílala své špióny do ciziny, přišla na to, že v registru obyvatel tehdejšího Československa je „volné“ jméno: Erwin van Haarlem. Pod tímto jménem se totiž v roce 1944 skutečně narodil holandské matce Johanně van Haarlem syn, ale protože ho nechtěla vy-

chovávat (otcem byl německý voják, kterého pak už neviděla), odvezla dítě z nizozemského Haagu ještě v době druhé světové války do tehdy sudetoněmeckých Teplic do dětského domova.

V dětských ústavech v Československu pak žil malý Erwin van Haarlem do svých pěti let, ale potom si ho přisvojila jedna rodina z česko-moravského pomezí. A kromě nového příjmení mu dali i zcela jiné křestní jméno. Erwin van Haarlem tedy přestal „existovat“.

A tak se rozvědka rozhodla, že použije „volné jméno“ na to, aby vyslala do ciziny svého vyškoleného důstojníka Václava Jelínka. Jelínek byl vhodný kandidát na tuto misi ne-

jen proto, že prošel všemi testy a prokázal nadprůměrné schopnosti, své sehrálo i to, že byl jen o jeden den starší než Erwin van Haarlem. Jelínek se narodil 23. srpna 1944, Erwin van Haarlem 24. srpna 1944.

Jelínka už jako Erwina van Haarlema vyslala rozvědka nejdříve do přechodné země do Rakouska, ale nakonec se zabydlel ve Velké Britá-



Johanna van Haarlem se se svým údajným synem setkala v roce 1978

vený kříž hledat svého syna Erwina.

Československá rozvědka tak stála před těžkým rozhodnutím. Kdyby řekla pravdu, že její skutečný syn žije po adopci už pod jiným jmé-

nem, riskovala by, že svého špiona v Británii vystaví nebezpečí, že by mohl být odhalen.

A protože nechtěla operaci přerušit a svého špiona z Anglie stáhnout, vydala důstojníku Jelínkovi rozkaz, aby se vydával za syna Johannu van Haarlem.

V roce 1978 se Johanna van Haarlem viděla se „svým synem“ poprvé. A v domnění, že je to její skutečný syn, pak žila celých deset let.

„Byl to rozkaz. Nedalo se nic jiného dělat. Na druhou stranu jsem si uvědomovala, že to byla matka, která se zřekla svého dítěte, a také to, že neváhala spolupracovat s Němci. Přiznávám, že jsem s ní neměl slítování,” říká dnes Jelínek.

Naposledy se pak oba viděli v roce 1988, když za ním Johanna přijela do vězení poté, co ho zatkl.

„Erwine, já se tě nikdy nezreknu. Bude stát vždy při tobě, ať jsi udělal cokoli. Udělal jsi to?“ zeptala se tehdy Johanna van Haarlem a „Erwin“ jí odvětil: „U nás se říká, že kde je dým, tam je i oheň, ale tentokrát to není pravda.“ Jenže za pár dnů se oba na žádost britských vyšetřovatelů podrobili testům DNA. A ten jednoznačně vyloučil, že by zadržený Erwin mohl být synem Johannu van Haarlem.

Od té doby se žena snažila najít svého skutečného syna. To se jí podařilo o tři roky později.

JAROSLAV KMENTA

Mráz a sníh zastihly řidiče nepřipravené

Roudnice nad Labem (rep) - Je to vlastně každoroční kolorit – první sníh, náledí a mráz zaskočí řidiče a kvůli nehodám kolabují silniční tahy.

Včera například vážná nehoda blokovala dopravu na teplické dálnici D8 mezi Roudnicí nad Labem a Novou Vsí. Ráno se na náledí srazil nákladní a osobní automobil a vysypaný náklad silnici neprodyšně uzavřel.

Podobně zaskočil sníh řidiče i na dálnici Praha–Brno v oblasti Vysočiny a náledí zapříčinilo sérii nehod mezi Hradcem Králové a Pardubicemi. Nehody se našťáště obešly bez vážnějších či smrtelných zranění.

Narozdíl od řidičů mohou mít ze zimního počasí radost návštěvníci hor – řadu sjezdovek už provozovatelé zasněžují a například v krušnohorském Božím Daru bude o víkendu v provozu dětská sjezdovka včetně vleku.



UMĚLÝ SNÍH. Technik včera zasněžoval sjezdovku na Černé hoře v Krkonoších. Lyžařská sezona se rozbíhá. FOTO: MAFA – ONDŘEJ LITTEA

Školačka: Máma mě bije víc

Týranou dívku úřady dál nechávají v péči jejích trýznitelů

Praha - S tělem pokrytým modřinami o průměru 13 centimetrů přišla desetiletá Marie z Kunratic na Frýdlantsku poprvé do školy letos v lednu. Učitelům se nakonec svěčila, že ji za sebemenší prohřešek bijí pěstouni, kteří si ji vzali před rokem z dětského domova. „Bije mě máma i táta. Máma mě ale bije víc,” řekla Marie. Vysvětlila také, že ji noví rodiče zavírají doma a zakazují jí stýkat se s vrstevníky.

Ředitelce speciální školy ve Frýdlantu Aleně Erlebachové se jí zželelo, a tak podezření, že Marii její pěstouni týrají, nahlásila policii a úřadům. Nestalo se vůbec nic.

Do bezpečí zařízení Fondu ohrožených dětí se mentálně opožděná Marie na pár týdnů dostala až letos v říjnu, když se totéž stalo podruhé. Jenže tam směla zůstat jen chvíli. Pěstouni si ji totiž vyžádali zpět, takže je teď už zase dvanáctý den doma. Případ ukazuje, že stát mnoh-

dy neumí týraným dětem pomoci. „Vůbec tenhle postup nechápu. Je jasné, že ji doma týrají soustavně. Když jsem do té rodiny přišla, Maruška pěstounka to ani nepopírala. Jen tvrdila, že Maruška má takové modřiny kvůli tomu, že má prý vyšší srážlivost krve, což je samozřejmě hloupost,” říká terénní pracovníce Fondu ohrožených dětí Ivana Prudičová.

Šéf frýdlantského sociálního odboru Dušan Václavíček jakékoli pochybení odmítá. „Ten případ vyšetřuje policie, půjde to k soudu. My si nemůžeme dovolit ukvapeně závěry. Máme to podchycené a s rodinou pracujeme. Soud musí rozhodnout, zda to děvče půjde do ústavu, nebo je mu lépe v rodině, byť s určitým rizikem,” uvedl Václavíček.

V šoku, jak zatím případ pro malou Marii dopadl, je i ředitelka školy Alena Erlebachová, která týrání nahlásila. Pěstouni totiž dívku ze

školy, která týrání nahlásila, vzali a přeložili jí jinam.

„Nechci se k tomu vůbec vyjadřovat, když to takhle dopadlo. Mám kvůli tomu jen problémy,” říká Erlebachová. Když totiž pěstouni dostali dítě zpátky, vyrazili do protiučtu. Nejdřív Mariin pěstoun Leoš Mayer napsal ředitelce hrubý dopis, v němž ji upozornil, že se plete do věcí, po kterých jí nic není. A navíc oba pěstouni začali popírat, že by dívku doma bili.

„Proč chodíš s modřinami? Jak jako? Jedna modřina přece neznamená, že by pořad chodila s modřinami,” řekla MF DNES v první reakci Mariina pěstounka Michaela Mayerová. A pak vyrukovala se svou verzí případu: „Je to tak, že Maruška byla v té škole šikanována. Modřiny měla z tý školy,” snaží se zavitit viny Mayerová. Závěry vyšetřování však její nařčení nepotvrdily. **JANA BLAŽKOVÁ**